

ARTUR OBOZA

Karol Wojtyła senior – ojciec papieża

W SŁUŻBIE RODZINY I OJCZYZNY

DOM RODZINNY
JANA PAWŁA II

ARTUR OBOZA

Karol Wojtyła senior — ojciec papieża

W SŁUŻBIE RODZINY I OJCZYZNY

WADOWICE 2025

Dzieciństwo i młodość **10**

Droga do munduru.
Początki służby w c.k. armii **19**

Zawodowy żołnierz
i głowa rodziny **21**

Wojenne lata Karola Wojtyły
(1914-1918) **27**

W Niepodległej.
Służba w 12 pułku piechoty **31**

W cieniu munduru.
Karol Wojtyła jako wychowawca synów **38**

Odznaczenia wojskowe Karola Wojtyły **43**

Kalendarium życia i służby wojskowej
Karola Wojtyły seniora **53**

Bibliografia **60**

Ojciec,
który umiał sam od siebie wymagać,
w pewnym sensie nie musiał już wymagać
od syna. Patrząc na niego, nauczyłem się,
że trzeba samemu sobie stawiać
wymagania i przykładać się
do spełniania własnych obowiązków.

Jan Paweł II

„Nie lękajcie się! Rozmowy z Janem Pawłem II”

W burzliwych czasach przełomu XIX i XX wieku tysiące młodych mężczyzn z Królestwa Galicji i Lodomerii wcielano w szeregi armii austro-węgierskiej. Służąc miłościwie panującemu cesarzowi Franciszkowi Józefowi I i wielonarodowemu cesarstwu, próbowali utrzymać jedność i stabilność monarchii Habsburgów. Wśród nich znajdował się Karol Wojtyła senior (1879–1941) – postać z pozoru zwyczajna, lecz o niezwykle znaczeniu, które ujawniło się w wpływie, jaki wywarł na swojego syna, przyszłego papieża Jana Pawła II. Był on człowiekiem, który umiejętnie łączył obowiązki żołnierza i ojca. Jego życie przypadło na przełomowe czasy w historii Polski – od okresu zaborów, przez I wojnę światową, po odzyskanie niepodległości i czasy II Rzeczypospolitej.

Karol Wojtyła wcześniej zetknął się z trudnościami życia wojskowego. Służba żołnierska w cesarsko-królewskiej armii wymagała nie tylko umiejętności militarnych, ale i zdolności do współpracy oraz wytrwałości w obliczu licznych wyzwań politycznych i narodowościowych, które raz po raz wstrząsały rozległą monarchią naddunajską. Nauczyła go ona dyscypliny, samodzielności, lojalności, odpowiedzialności oraz bezinteresownego poświęcenia dla dobra kraju i rodziny. Wartościom tym był wierny przez całe swoje życie.

Niniejsza publikacja ma na celu przybliżenie postaci Karola Wojtyły seniora, jego życia i służby nie tylko jako żołnierza i urzędnika wojskowego, ale również jako człowieka i ojca, który – być może nieświadomie – stał się fundamentem duchowej i moralnej siły jednego z najwybitniejszych papieży w historii Kościoła i czasów współczesnych, Jana Pawła II, największego z rodu Polaków.

Dzieciństwo i młodość

Karol Wojtyła senior urodził się pod koniec XIX wieku, w czasach intensywnych przemian społecznych i gospodarczych, które stopniowo zmieniały codzienne życie ludzi. Była to epoka, w której dawne tradycje ścierały się z nowoczesnymi ideami, kształtując zarówno losy jednostek, jak i całych rodzin. W tym dynamicznym i niejednorodnym świecie dorastał ojciec przyszłego papieża, ucząc się funkcjonowania w rzeczywistości, w której poszanowanie wartości wyniesionych z domu rodzinnego musiało współistnieć z nowymi wyzwaniami zmieniającej się epoki.

Karol Wojtyła urodził się w piątek 18 lipca 1879 roku we wsi Lipnik (po niem. Kunzendorf), którą w 1925 roku włączono do Białej (dziś stanowi część Bielska-Białej). Przyszedł na świat w wiejskiej chałupie należącej do rodziny Thormeyerów, pod adresem Lipnik nr 31, na zachodnich rubieżach ówczesnego Królestwa

Galicji i Lodomerii. Pochodził z rodziny rzemieślniczej, głęboko zakorzenionej w tradycjach katolickich i patriotycznych, które od najmłodszych lat kształtowały jego życie i światopogląd. Silne przywiązanie do wiary i religijnych obyczajów miało w rodzinie Wojtyłów długą historię. Jego ojciec Maciej i dziadek Franciszek byli przewodnikami tzw. „kompanii pielgrzymkowych”, które wyruszały z rodzinnego Czańca do Kalwarii Zebrzydowskiej – jednego z najważniejszych miejsc kultu maryjnego w Polsce, zwanego „polską Jerozolimą”. Byli także „śpiewakami kalwaryjskimi”, prowadzącymi pielgrzymkowe śpiewy i modlitwy, które towarzyszyły pątnikom w drodze. Piesze pielgrzymki, organizowane według wielowiekowej tradycji, stanowiły nie tylko formę duchowego umocnienia, lecz także wyraz przywiązania do religii i narodowej tożsamości. W rodzinie Wojtyłów funkcja ta była przekazywana z pokolenia na pokolenie, co świadczyło o głębokiej religijności oraz przywiązaniu do wartości wyniesionych z wiary i rodzinnej tradycji.

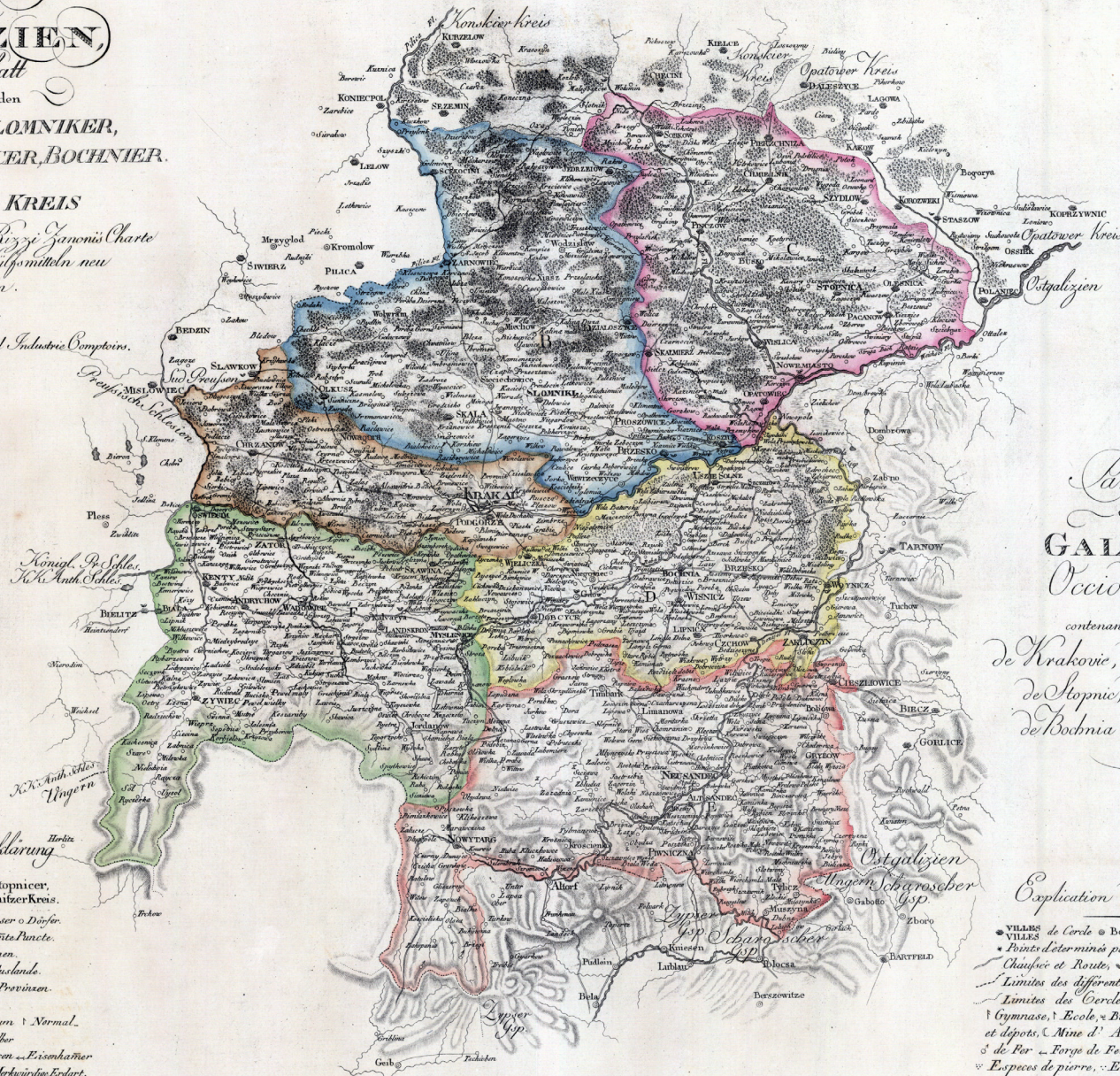
Ojciec Karola, Maciej Wojtyła (1852–1923), był krawcem i prowadził w Białej niewielki zakład, który stanowił podstawę utrzymania rodziny. Jego rzemiosło miało duży wpływ na młodego Karola, który początkowo kształcił się w tym fachu, prawdopodobnie z myślą o przejęciu i rozwijaniu rodzinnego interesu. Los potoczył się jednak inaczej – wkraczając w dorosłość, Karol postanowił obrać odmienną drogę i wstąpił do armii austro-węgierskiej. Służba wojskowa oferowała stabilność oraz możliwość awansu społecznego, co w tamtych czasach było istotnym atutem.

WEST GALIZIEN, I. Blatt

enthaltend den
**KRAKAUER, SLOMNIKER,
STOPNICER, SANDECKER, BOCHNIER**
und
MYSLENICER KREIS

Nach Hofburgs und Ruzzi'schen Karte
und andern bewährten Hülfsmitteln neu
entworfen.

WIEN
Im Verlage des Kunst- und Industrie-Comptoirs.
1803.

Partie I.
de la
GALICIE
Occidentale
contenant les Cercles
de Krakovie, de Slopnik,
de Sandec,
de Bochnia et de Myslenic.

Buchstaben- und Zeichen-Erklärung

- A der Krakauer, B Slopniker, C Stopnicer,
D Bochnier, E Sandecker, und F Myslenicer Kreis.
- KREIS Städte • Märkleken • Schlösser • Dörfer.
- Astronomisch oder trigonometrisch bestimmte Punkte.
- Straßen und Wege • Poststationen.
- Grenzen zwischen dem Inn und Auslande.
- Grenzen zwischen den inländischen Provinzen.
- Grenzen zwischen den Kreisen.
- Diastham • Universität • Gymnasium • Normal-
oder Kreis-schulen • Hauptpoststätte • Silber-
• Bleibergwerke • Salzbrüche • Eisen- und Eisenerz-
• Glasfabriken • Merkwürdige Steinart • Merkwürdige Erdart.

Explication des Marques

- VILLES de Cercle • Bourgs, • Chateau, • Villages.
- Points déterminés par les Géomètres
- Chausses et Route, • Station de Poste • Frontiers.
- Limites des différentes Provinces
- Limites des Cercles • Université,
• Gymnase, • Ecole, • Bureau de Douane, postes
et dépôts, • Mine d' Argent, • de Plomb,
• de Fer • Forge de Fer • Verrerie • Salines
- Espèces de pierre, • Espèces de Terre.

Życie w armii nauczyło go surowej dyscypliny, obowiązkowości i lojalności – wartości, które później stały się fundamentem jego podejścia do rodziny i wychowania dzieci. Był człowiekiem oddanym zarówno ojczyźnie, jak i bliskim, a wojskowa kariera ukształtowała go jako osobę konsekwentną i pełną zasad, co miało istotny wpływ na losy jego syna – Karola Wojtyły, przyszłego papieża.

Już we wczesnym dzieciństwie Karol Wojtyła senior doświadczył bolesnych strat, które naznaczyły jego życie. Gdy miał zaledwie dwa lata, 17 września 1881 roku, zmarła jego matka, Anna Maria Przeczek (1853–1881), córka Franciszka Przeczka (1821–1885), ewangelickiego piekarza. Miała zaledwie 28 lat. Choć zmarła na gruźlicę, to nie ulega wątpliwości, że jej śmierć była następstwem wyczerpania po porodzie syna Leona, młodszego brata Karola, który przeżył zaledwie dwa miesiące. Pozbawiony matczynej opieki już we wczesnym dzieciństwie, Karol wychowywał się w wymagających warunkach, gdzie codzienność naznaczona była rygorem i niedostatkiem. Te doświadczenia odegrały kluczową rolę w jego dalszym życiu – ukształtowały go jako człowieka zdyscyplinowanego i niezłomnego, co później znalazło odzwierciedlenie zarówno w jego wojskowej służbie, jak i w roli ojca oraz głowy rodziny.

Po śmierci matki opiekę nad Karolem przejął jego ojciec, Maciej, który trzykrotnie wstępował jeszcze w związek małżeński. Jego kolejnymi żonami były: Anna Newald (1853–1885), Teresa Wenzelis (ok. 1850–1888) oraz Maria Zalewska (1861–1917). Z Ma-

rią Zalewską Maciej miał czwórkę dzieci – dwóch synów zmarło w dzieciństwie, Józef (1896–1916) zginął na froncie rosyjskim w Galicji podczas I wojny światowej, a jedynie Stefania Wojtyła (1891–1962), nauczycielka, dożyła podeszłego wieku. Karol utrzymywał z nią bliskie i serdeczne kontakty rodzinne przez całe swoje życie. Ojciec przyszłego papieża dorastał zatem z trzema macochami, a najdłużej opiekowała się nim Maria Zalewska, którą z pewnością darzył szczególnym uczuciem i traktował jak prawdziwą matkę.

Mimo skromnych warunków materialnych Maciej Wojtyła starał się zapewnić synowi Karolowi poczucie bezpieczeństwa emocjonalnego oraz wsparcie. Wojtyłowie żyli w skromnym parterowym domu z niewielkim ogrodem, przy ul. Głębokiej 8 w Białej, który już dziś nie istnieje, a życie w zaborze austriackim, mimo pewnych swobód politycznych, było utrudnione przez problemy ekonomiczne. W tamtych czasach Białą i sąsiednie Bielsko były miastami o zróżnicowanej strukturze narodowościowej, religijnej i językowej, stanowiącymi centrum dynamicznego rozwoju przemysłu, zwłaszcza włókienniczego. Przemiany społeczne i gospodarcze, które miały miejsce w tych miastach, wywarły znaczący wpływ na życie ich mieszkańców i kształtowały przyszłe pokolenia, w tym Karola Wojtyłę seniora. Pomimo trudnych warunków, ojciec przyszłego papieża od najmłodszych lat przejawiał cechy takie jak pracowitość i sumienność. Te wartości, w połączeniu z religijną atmosferą wyniesioną z domu rodzinnego, stały się fundamentem jego dalszej drogi życiowej.

Dzieciństwo i młodość Karola Wojtyły upłynęła w atmosferze pracy i wychowywania się w środowisku rzemieślniczym, co początkowo wpływało na jego zawodowe zainteresowania. W niedalekiej przyszłości jednak porzucił rzemiosło na rzecz kariery wojskowej, która otwierała przed nim nie tylko szansę na awans społeczny, ale także zapewniała stabilność i perspektywę założenia własnej rodziny.

Karol Wojtyła senior rozpoczął naukę w pięcioklasowej szkole ludowej w Białej, w roku szkolnym 1885/1886, mając sześć lat, zgodnie z ówczesnym systemem edukacyjnym obowiązującym w Galicji. Szkolnictwo w tym okresie opierało się na rygorystycznym programie, który obejmował naukę czytania, pisania, rachunków oraz podstawowe zagadnienia z historii i geografii monarchii Austro-Węgierskiej. Warunki w szkołach były często skromne, a dostęp do podręczników i pomocy naukowych ograniczony. Karol uczęszczał do szkoły w latach 1885–1890, zdobywając podstawową wiedzę, która umożliwiła mu kontynuowanie dalszej edukacji.

Jesienią 1890 roku został przyjęty do cesarsko-królewskiego gimnazjum w Bielsku, po uprzednim pomyślnym zdaniu egzaminu wstępnego. Gimnazjum to cieszyło się wysokim poziomem nauczania i stawiało swoim uczniom surowe wymagania. Nauka odbywała się wyłącznie w języku niemieckim, co stanowiło dodatkowe wyzwanie dla jedenastoletniego wówczas Karola. Musiał bowiem dobrze opanować ten język, aby na co dzień móc funkcjonować w szkole i sprostać wymaganiom, które przed nim stawiano. Mimo że wykazywał

się ambicją i determinacją, trudna sytuacja materialna, prawdopodobnie związana z brakiem wystarczających środków finansowych, zmusiła go do przerywania nauki. Miał wtedy 14 lat, kiedy ostatecznie zmuszony był zakończyć swoją edukację.

Z zachowanego odpisu świadectwa ukończenia pierwszego semestru klasy trzeciej z roku szkolnego 1892/1893, znajdującego się w aktach wojskowych, wynika, że Karol uczęszczał na przedmioty takie jak: religia, język niemiecki, język grecki, język łaciński,

matematyka, fizyka, geografia z historią oraz gimnastyka. Z każdego z tych przedmiotów uzyskał oceny dostateczne (genügend), co świadczyło o jego przeciętnych wynikach w nauce. Jednak na świadectwie rocznym z 15 lipca 1893 r. z drugiego semestru klasy trzeciej otrzymał oceny niedostateczne (nicht genügend) z języka greckiego i matematyki, co oznaczało słabe postępy w tych dziedzinach. Prawdopodobnie to właśnie trudności w nauce, zwłaszcza z tych przedmiotów, w połączeniu z koniecznością opłacania czesnego, które stanowiło znaczne obciążenie dla całej rodziny, skłoniły Karola Wojtyłę do rezygnacji z dalszej edukacji gimnazjalnej.

Karol zakończył edukację gimnazjalną w 1893 roku, po trzech latach nauki, nie kończąc pełnego cyklu gimnazjalnego. Mimo to, ukończenie trzech klas gimnazjum zapewniło mu biegłą znajomość języka niemieckiego, zarówno w mowie, jak i piśmie, co niewątpliwie stanowiło istotny atut w jego dalszym życiu.

Droga do munduru. Początki służby w c.k. armii

Po osiągnięciu pełnoletności, zgodnie z obowiązującymi w monarchii austro-węgierskiej przepisami wojskowymi, dwudziestojednoletni Karol Wojtyła stawiał się w marcu 1900 roku na komisję wojskową w Wadowicach. W mieście położonym u stóp Beskidu

Małego miał rozpocząć swoją służbę wojskową i tu zdobyć pierwsze szlify wojskowe. W zachowanym odpisie głównej karty ewidencyjnej (Hauptgrundbuchblatt) przy Karolu Wojtyśle z Białej zapisano, że mierzył 1,71 m wzrostu, miał ciemne blond włosy, szare oczy, proporcjonalny nos oraz owalną twarz. Ponadto, nosił rozmiar obuwia 14, był szczepiony, znał język polski i niemiecki w mowie i piśmie, a innych znaków szczególnych nie stwierdzono.

Otrzymał przydział do 5. kompanii 56. c.k. pułku piechoty im. Grafa von Dauna (Galizisches Infanterieregiment Nr. 56 „Graf Daun”), na trzy lata służby czynnej oraz siedem lat rezerwy w pułku Landwehry. Dowództwo oraz pododdziały pułku stacjonowały w Krakowie. Mieściły się w koszarach im. cesarza Franciszka Józefa I (Franz-Josefskaserne), przy ul. Rajskiej, natomiast III batalion był zakwaterowany w Wadowicach. W pułku tym ponad 80% żołnierzy stanowili Polacy, dlatego zapewne jego żołnierzy często nazywano „Jackami”, a sam pułk „wadowickim”.

Służbę wojskową Karol Wojtyła senior rozpoczął dokładnie 5 października 1900 roku, w stopniu szeregowego (Infanterist). Przyporządkowano mu też stały numer w ewidencji wojskowej - 158. Otrzymywał miesięcznie 6 koron żołdu kieszonkowego. Dzięki dyscyplinie, zaangażowaniu i skuteczności w wykonywaniu powierzanych mu zadań szybko piął się w wojskowej hierarchii. 26 maja 1901 roku został awansowany do stopnia starszego szeregowego (Gefreiter), a 15 września tego samego roku mianowano go kapralem (Korporal) i przydzielono do 5 kompanii jako podoficera.

W tej randze został oddelegowany 23 września 1901 roku do Szkoły Kadetów Piechoty (Infanteriekadettenschule) we Lwowie, stolicy Galicji, gdzie pełnił służbę jako podoficer nadzoru (Aufsichtscharge), odpowiedzialny za dozór i szkolenie młodszych adeptów wojskowości. To stanowisko wymagało nie tylko umiejętności organizacyjnych, ale również wysokiego poziomu zdyscyplinowania i wiedzy praktycznej. Bezpośredni przełożeni cenili jego sumienność, opanowanie oraz umiejętność motywowania podwładnych. Dzięki tym cechom 16 sierpnia 1902 roku awansował na plutonowego (Zugsführer). Służbę we Lwowie pełnił przez dwa lata, do 4 października 1903 roku.

Zawodowy żołnierz i głowa rodziny

Po zakończeniu trzyletniego obowiązkowego okresu służby czynnej Karol Wojtyła mógł przejść do

rezerwy i wrócić do domu rodzinnego w Białej. Podjął wtedy jedną z najważniejszych decyzji w swoim życiu – postanowił pozostać w armii, wybierając karierę zawodowego żołnierza. Od lutego 1904 roku podjął więc pracę jako zawodowy podoficer kancelaryjny w Powiatowej Komisji Uzupełnień w Wadowicach, gdzie kilka lat wcześniej rozpoczął swoją przygodę z wojskiem. Z dniem 1 stycznia 1905 roku rozpoczął służbę w Adiutanturze Pułkowej w Krakowie, która trwała przez osiem lat, do końca czerwca 1913 roku.

1 kwietnia 1905 roku Wojtyła otrzymał awans na podoficera rachunkowego (Rechnungsunteroffizier), zajmując się m.in. prowadzeniem dokumenta-

cji personalnej, ksiąg kasowych oraz ewidencją wojskową żołnierzy. Jego kariera nabrała tempa.

Podczas służby wojskowej w Krakowie Karol Wojtyła podjął kolejną ważną decyzję w swoim życiu. 10 lutego 1906 roku poślubił Emilię Kaczorowską, a uroczystość zaślubin odbyła się w kościele garnizony Świętych Piotra i Pawła przy ul. Grodzkiej. Niedługo później, 28 sierpnia tego samego roku, na świat przyszedł ich pierworodny syn, Edmund Antoni Wojtyła. W tym okresie rodzina mieszkała w podkrakowskiej wsi Krowodrza.

Wkrótce, bo już w 1908 roku, w związku z zawarciem małżeństwa, przeniesiono go do kategorii żonatych podoficerów I klasy. Zyskiwał zatem coraz większe zaufanie przełożonych i wykazywał się dużym zaangażowaniem w wykonywane obowiązki, co przyspieszyło jego dalsze awanse. Otrzymywał też liczne nagrody, odznaczenia oraz premie pieniężne za wzo-

rowe wypełnianie swoich obowiązków. Jego wiedza i doświadczenie w administracji wojskowej czyniły go osobą kompetentną i godną zaufania. W tym okresie cieszył się bardzo dobrą opinią. Jego bezpośredni przełożeni charakteryzowali go jako człowieka sumiennego, pracowitego, łagodnego i skromnego. Ceniono go również za umiejętność biegłego pisanania na maszynie i za staranne pismo odręczne, a także za sprawne porozumiewanie się w języku niemieckim: „władza językiem polskim i niemieckim w mowie i piśmie, dobrze redaguje „koncepty”, ma bardzo poprawne czystopisy, szybko pisze na maszynie, prawego charakteru, poważny, dobrze ułożony, skromny, dbały o honor, z silnie rozwiniętym poczuciem obowiązku, bardzo dobroduszny i niezmordowany, godny każdego wyróżnienia”.

Rok 1913 okazał się przełomowy w karierze Karola Wojtyły, stanowiąc kluczowy moment w jego drodze jako zawodowego żołnierza. Po przemyślanej decyzji poprosił on o zmianę statusu z żołnierza za-

wodowego na urzędniczy, co zostało zaakceptowane przez jego przełożonych. W wyniku tej zmiany awansował do 4. klasy premii służbowej, otrzymując miesięczne wynagrodzenie w wysokości 50 koron oraz odbył od 1 marca do 31 maja 1913 roku praktykę jako sierżant aspirant na stanowisku wojskowego urzędnika ewidencyjnego w Powiatowej Komendy Uzupełnień w Wadowicach.

Po ośmiu latach służby w Krakowie, z dniem 1 lipca 1913 roku, Karol Wojtyła został przeniesiony do Wadowic. Objęcie nowych obowiązków w strukturach administracji wojskowej otworzyło mu drogę do dalszego rozwoju kariery i przyniosło nowe wyzwania. Wraz z nim do Wadowic przeprowadziła się na stałe żona Emilia i siedmioletni syn Edmund, rozpoczynając nowy, wadowicki rozdział w ich życiu rodzinnym.

Wojenne lata Karola Wojtyły (1914-1918)

W momencie wybuchu I wojny światowej w sierpniu 1914 roku podoficer Karol Wojtyła pełnił funkcję urzędnika ewidencyjnego w Powiatowej Komendzie Uzupełnień w Wadowicach. 56. pułk piechoty, do którego należał Wojtyła, został wysłany na front, jednak on sam, pełniąc rolę urzędnika wojskowego, nie brał bezpośredniego udziału w działaniach wojennych. Pozostał w Wadowicach w batalionie uzupełniającym

i od września 1914 roku pełnił funkcję rachunkowego przy Etapowej Komendzie Stacyjnej. Zmiana nastąpiła wkrótce. Rosyjska ofensywa wojskowa na Galicję, zajęcie Lwowa, zbliżanie się do przełęcz karpackich i bezpośrednie zagrożenie dla Krakowa, a w dalszej kolejności Wadowic, skłoniły dowództwo wojskowe do podjęcia decyzji o ewakuacji batalionu uzupełniającego wraz z całym jego personelem w bezpieczne miejsce. Sierżant Karol Wojtyła, wraz z rodziną, trafił wtedy do Drahotuše i Hranic na Morawach, gdzie przez 9 miesięcy pełnił służbę w kancelarii wojskowej, od 19 listopada 1914 roku do 20 sierpnia 1915 roku. Jego obowiązki w nowym miejscu stacjonowania obejmowały prowadzenie rejestrów żołnierzy, pomoc w zarządzaniu zaopatrzeniem oraz logistyką batalionu uzupełniającego.

Z okresem I wojny światowej i postacią Karola Wojtyły seniora wiąże się piękna legenda. Według niej miał on brać udział w bitwie pod Gorlicami w dniach 2–5 maja 1915 roku. Była to jedna z najważ-

niejszych operacji na froncie wschodnim, zakończona przełamaniem rosyjskich pozycji przez wojska austro-węgierskie i niemieckie, co doprowadziło do strategicznego odwrotu armii rosyjskiej z Galicji. Według tej opowieści, niespełna 36-letni ojciec przyszłego papieża, w obliczu grożącej mu śmierci, złożył Bogu ślubowanie, że jeśli przeżyje bitwę, jego syn zostanie kapłanem. Relacja ta miała pochodzić od jego towarzysza broni, kaprała Seweryna Koszyka. Źródła historyczne jednak jednoznacznie wskazują, że Wojtyła nie brał czynnego udziału w tej bitwie i w tym czasie stacjonował na Morawach. Opowieść ta, choć funkcjonuje jako legenda, jest przykładem jego głębokiej religijności i oddania wartościom duchowym, które w późniejszych latach odegrały istotną rolę w życiu jego syna – Karola Wojtyły, przyszłego papieża Jana Pawła II.

Powrót rodziny Wojtyłów do Wadowic nastąpił z końcem sierpnia 1915 roku. Z dniem 1 września tegoż roku Karol Wojtyła awansował do stopnia aspiranta urzędnika wojskowego ewidencji (Militär-Evidenzbeamtenaspirant) i do końca służby w armii austro-węgierskiej (do 31 października 1918 roku) pozostał urzędnikiem wojskowym XI rangi w Powiatowej Komendzie Uzupełnień w Wadowicach.

Choć nie brał udziału w walkach na froncie, jego wkład w funkcjonowanie armii został doceniony. W 1916 roku został uhonorowany Żelaznym Krzyżem Zasługi z Koroną (Eisernes Verdienstkreuz mit Krone), przyznany za wzorową służbę w czasie wojny. W wojskowych dokumentach z tego okresu określono go jako „osobę niezawodną i w pełni oddaną służbie

wojskowej”. Jednak ten czas w jego życiuznaczony był nie tylko zawodowym uznaniem, ale także głębokim osobistym dramatem. 7 lipca 1916 roku w Białej przyszła na świat jego córka, Olga Maria. Jej narodziny mogły być promykiem nadziei dla Karola i Emilii Wojtyłów w trudnym czasie wojennej zawieruchy, jednak szczęście trwało krótko — dziewczynka zmarła po zaledwie szesnastu godzinach życia. Trzy dni później, 10 lipca 1916 roku, Karol Wojtyła został odznaczony za swoją służbę wojskową. Wyróżnienie to, choć stanowiło dowód uznania dla jego poświęcenia, przyszło w momencie, gdy rodzinna tragedia wciąż kładła się cieniem na jego życiu. Los połączył te wydarzenia w dramatycznym kontraście – chwałę żołnierskiego munduru z niewyobrażalnym bólem ojca. Być może właśnie ten czas stał się dla niego symbolem niełatwego losu, w którym obowiązek i osobiste cierpienie spletały się nierozdzielnie.

Karol Wojtyła senior służył w armii austro-węgierskiej przez osiemnaście lat, wyróżniając się, jak wielokrotnie podkreślano, jako sumienny, zdyscyplinowany i oddany żołnierz oraz urzędnik wojskowy.

W Niepodległej. Służba w 12 pułku piechoty

Po upadku Austro-Węgier i odzyskaniu przez Polskę niepodległości Karol Wojtyła kontynuował

służbę wojskową w Wadowicach. 1 listopada 1918 roku wstąpił do odradzającego się Wojska Polskiego jako urzędnik wojskowy XI rangi, z przydziałem do Likwidacyjnej Powiatowej Komendy Uzupełnień w Wadowicach, która funkcjonowała jeszcze w strukturach monarchii austro-węgierskiej.

Po rozwiązaniu austriackiego 56. pułku piechoty z jego struktur utworzono 12. Pułk Piechoty. Od lutego 1919 roku Karol Wojtyła pełnił w nim funkcję naczelnika kancelarii Powiatowej Komendy Uzupełnień, odpowiadając za rekrutację oraz organizację kadr wojskowych.

Na mocy dekretu z 21 czerwca 1919 roku został formalnie przyjęty do Wojska Polskiego jako urzędnik wojskowy X rangi, z powołaniem do służby czynnej na czas wojny – aż do momentu demobilizacji. W tym czasie trwała bowiem wojna polsko-bolszewicka (1919–1921).

Podobnie jak podczas I wojny światowej, tak i teraz Karol Wojtyła nie brał bezpośredniego udziału w działaniach zbrojnych na froncie, wykonując obowiązki administracyjne w strukturach zaplecza armii. Jego postawa, zarówno w pracy, jak i poza nią, zyskała uznanie przełożonych. Świadectwem tego było między innymi zaproszenie do wygłoszenia 10 kwietnia 1920 roku wykładu dla wszystkich oficerów, podoficerów, żołnierzy i urzędników na temat nowych „Przepisów dyscyplinarnych dla Wojska Polskiego oraz postanowień o zażaleniach”.

W dniu 22 czerwca 1920 roku, major Ostrowski, komendant wadowickiej jednostki, wystawił opinię o Karolu Wojtyłe seniorze, przedstawiając go jako urzędnika wojskowego o wyjątkowych kwalifikacjach, nienagannej postawie moralnej i wysokiej kulturze osobistej. Ta rekomendacja, sporządzona zaledwie miesiąc po narodzinach jego syna, Karola Wojtyły, późniejszego papieża Jana Pawła II, nabiera szczególnego wymiaru. Ukazuje nie tylko mężczyznę pełniącego odpowiedzialne funkcje administracyjne w wojsku, ale także człowieka, który w tym okresie był solidnym fundamentem dla swojej rodziny.

Karol Wojtyła senior został określony jako mężczyzna o silnym i męskim charakterze, odznaczający się łagodnym usposobieniem, powagą i taktem. W relacjach międzyludzkich wykazywał się kulturą i uprzejmością, a w sferze zawodowej cechował go niezwykle profesjonalizm i rzetelność. W opinii zaznaczono, że „pozostaje w życiu w gronie swej rodziny – moralność jego jest nieposzlakowana”, co oznacza, że

jego życie prywatne było zgodne z surowymi zasadami etycznymi, a on sam cieszył się nienaganną reputacją zarówno jako urzędnik, jak i jako człowiek.

Wojtyła pełnił funkcję urzędnika kancelarii wojskowej, a jego zakres obowiązków obejmował m.in. prowadzenie rocznej ewidencji oficerów, zajmowanie się sprawami zaopatrzenia, obsługę spraw paszportowych oraz prowadzenie postępowań reklamacyjnych, czyli rozpatrywanie wniosków o zwolnienie ze służby wojskowej. Jego przełożony jednoznacznie podkreślał, że we wszystkich tych zadaniach „odpowiedział zadaniu bardzo dobrze”. W opinii zaznaczono również, że Wojtyła był człowiekiem dokładnym i systematycznym, który „orientuje się w służbie dobrze, stara się, nabytą rutynę stosuje w bieżących pracach”, co oznacza, że jego doświadczenie oraz sumienność przekładały się na sprawną organizację pracy kancelarii wojskowej.

Jedną z najważniejszych cech Wojtyły seniora była jego pracowitość i gorliwość w pełnieniu obowiązków. W dokumencie określono go jako „bardzo gorliwego w pracy urzędnika, spełniającego swoje obowiązki ochoczo, z zapałem”. Ta charakterystyka wskazuje, że traktował swoją pracę nie tylko jako obowiązek, ale i jako powołanie, angażując się w nią z pełnym oddaniem.

Podkreślono również jego umiejętność analitycznego myślenia oraz zdolność do samodzielnej pracy, co czyniło go bardzo cennym urzędnikiem wojskowym. Stwierdzono, że „koncept posiada jasny i zrozumiały, nadaje się też i do samodzielnej pracy”. Był także osobą stanowczą i wymagającą wobec podwładnych, ale

jednocześnie odznaczał się „wielką uprzejmością, charakterystyczną dla dobrze wychowanego człowieka”. Ta równowaga między stanowczością a kulturą osobistą świadczy o jego wysokich kompetencjach kierowniczych i umiejętności zarządzania zespołem.

Karol Wojtyła senior wyróżniał się szczególnym poczuciem odpowiedzialności, uczciwością i lojalnością wobec ojczyzny. Jego przełożeni zauważyli, że „umie zastosować się w każdej sytuacji, zna ludzi i kraj”, co sugeruje doskonałą orientację w realiach społeczno-politycznych oraz zdolność szybkiego podejmowania trafnych decyzji. Był człowiekiem skromnym, poważnym i taktownym, co zjednywało mu szacunek wśród współpracowników i przełożonych. Jego postawa była na tyle wzorcowa, że dokument kończy się słowami: „słowem, bardzo solidny, uczciwy urzędnik wojskowy”.

W sierpniu 1921 roku Karol Wojtyła ciężko zachorował na czerwonkę, którą mógł się zarazić w czasie kontaktu z chorymi jeńcami z obozu jenieckiego znajdującego się w Wadowicach. Dwumiesięczna absencja w pracy sprawiła, że otrzymał czterotygodniowy urlop, trwający do 6 listopada, aby podreperować zdrowie.

W 1922 roku (od 1 sierpnia do 1 listopada), uczestniczył w kursie przeszkolenia w Centralnej Szkole Podoficerów Piechoty nr 2 w Grudziądzu, który ukończył z lokatą 58. Jego cechy charakteru oraz doświadczenie zdobyte w armii austro-węgierskiej przyczyniły się do kolejnego awansu w tym samym roku. Po reorganizacji struktur wojskowych Wojtyła został zweryfikowany w stopniu porucznika administracji wojskowej, z datą

starszeństwa od 1 grudnia 1922 roku. Jego nowe obowiązki obejmowały nadzór nad dokumentacją wojskową oraz rekrutację nowych żołnierzy, co potwierdziło nie tylko jego kompetencje, ale i dalszy rozwój zawodowy w odrodzonym Wojsku Polskim.

1 marca 1924 roku Karol Wojtyła został przemianowany z urzędnika wojskowego X rangi na oficera zawodowego w korpusie oficerów administracji, w dziale kancelaryjnym, ze stopniem porucznika. W tej randze pozostał do końca swojej służby wojskowej, którą zakończył 30 kwietnia 1927 roku, przechodząc w stan spoczynku. W chwili odejścia z wojska miał niespełna 48 lat.

Podsumowując jego służbę w Wojsku Polskim, warto przytoczyć opinię służbową wystawioną przez bezpośredniego przełożonego, która najlepiej oddaje zarówno charakter, jak i zasługi Karola Wojtyły seniora. Określono go jako człowieka „cichego, skromnego, stałego, niezmiernie prawego charakteru, zasługującego na bezwzględne zaufanie. Szalenie pilnego i pracowitego oraz lojalnego. Wobec przełożonych z wielkim uszanowaniem, wobec stron cierpliwego i z wielkim taktem”. Szczególnie wymowne jest ostatnie zdanie tej opinii: „Bardzo dobry Polak i obywatel”. W realiach II Rzeczypospolitej, gdzie służba państwowa była nie tylko zawodem, ale i misją, takie określenie świadczyło o najwyższym uznaniu dla człowieka, który swoją postawą codziennie potwierdzał wierność ideałom niepodległej Polski.

W cieniu munduru. Karol Wojtyła jako wychowawca synów

Karol Wojtyła senior to postać, która w cieniu oficerskiego munduru kryła cichą, ale heroiczną codzienność męża i ojca. Jego życie było nie tylko wiernym wypełnianiem obowiązków żołnierza, ale przede wszystkim przykładnym oddaniem rodzinie i głęboką troską o wychowanie swoich dzieci. Wizerunek człowieka prostego, skromnego, pełnego pokory i wiary,

ujawnia się nie tyle w oficjalnych raportach wojskowych, ile we wspomnieniach syna Karola i tych, którzy mieli możliwość przyglądać się z bliska jego życiu. Choć mundur był jego codziennym strojem, zarówno na służbie, jak i po przejściu w stan spoczynku, to prawdziwe oblicze Wojtyły seniora odślaniało się w roli męża i ojca.

Jako mąż Karol Wojtyła odznaczał się nie tylko troską i odpowiedzialnością, ale także ogromnym poświęceniem. Kiedy jego żona Emilia zaczęła poważnie chorować, Wojtyła zdecydował się przejść na wcześniejszą emeryturę. Umożliwiło mu to całkowite poświęcenie się opiece nad chorą żoną, a także prowadzenie domu. Źródła potwierdzają, że to właśnie on przejął wszystkie codzienne obowiązki, dbając o dom i wychowanie młodszego syna Karola. Nie skarżył się, nie użalał nad losem, a wszystkie przeciwności znosił z pokorą i siłą ducha.

Po śmierci żony Emilii w kwietniu 1929 roku, Karol Wojtyła stanął przed jeszcze trudniejszym wyzwaniem – samotnego wychowania synów, szczególnie młodszego. Stał się dla Karola nie tylko ojcem, ale także matką, nauczycielem i przewodnikiem duchowym. Codziennie przygotowywał mu posiłki, sam przerabiał swoje stare mundury wojskowe na maszynie, tworząc z nich ubrania dla dziecka. Troszczył się o wszechstronny rozwój syna, pomagając mu w nauce i rozwijając w nim miłość do literatury, historii, teatru oraz sportu. Wspólne spacerunki po Wadowicach, wycieczki w góry, czy nauka jazdy na nartach i pływania w nurtach Skawy, stanowiły tylko część jego troski. Towarzyszył mu w chłopięcych zabawach, grali razem w piłkę w miesz-

kaniu, rozwijał wszechstronne pasje syna, a także starał się zapewnić mu jak najlepsze warunki do życia, nie obciążając go zbyt obowiązkami domowymi. Uczył go także języka niemieckiego, który znał doskonale z czasów służby w armii austro-węgierskiej.

Karol Wojtyła senior dbał również o kształtowanie w synu postawy patriotycznej. Zabierał go na uroczystości państwowe i rocznice, które świętowano na wadowickim rynku. Towarzyszyła im wówczas świetna orkiestra pułkowa, a młody Karol mógł obserwować wojskowe defilady i ceremonie, które budziły w nim podziw i szacunek dla Ojczyzny. Te doświadczenia, przeżywane u boku ojca, miały istotny wpływ na kształtowanie jego późniejszej wrażliwości patriotycznej i przywiązania do narodowych tradycji.

Przede wszystkim jednak dbał o jego duchowy i intelektualny rozwój, będąc dla niego nie tylko opiekunem, ale przede wszystkim przewodnikiem w życiu i prawdziwym autorytetem. Karol Wojtyła senior był człowiekiem niezwykle religijnym. Jego pobożność nie ograniczała się do praktyk zewnętrznych, ale przenikała całe życie codzienne. Wychowanie syna opierał na przykładzie, a nie na słowach. Każdego dnia modlił się wspólnie z Karolem – rano w kościele parafialnym przed wizerunkiem cudownego obrazu Matki Bożej Nieustającej Pomocy, której kult silnie rozwijał się w tamtym czasie w Wadowicach, a wieczorem, w domu rodzinnym, klękali razem do modlitwy. Czytał mu Pismo Święte, a często, gdy Karol budził się w nocy, widział ojca modlącego się na kolanach. Z tego okresu pochodzi wzruszające wspomnienie Jana Pawła II,

który po latach mówił o swoim domu rodzinnym jako o „pierwszym seminarium”.

Wojtyła senior nie tylko wprowadzał syna w świat modlitwy, ale także uczył go hartu ducha i odpowiedzialności. Często zabierał Karola na pielgrzymki do Kalwarii Zebrzydowskiej, gdzie powierzali swoje troski Matce Bożej Kalwaryjskiej. Po śmierci żony zawie-

rzył opiekę nad swoimi dziećmi właśnie Maryi. Nauczył syna modlitwy do Ducha Świętego, którą Karol odmawiał codziennie przez całe życie.

Jako wychowawca, Karol Wojtyła senior wyróżniał się dużą roztropnością i umiejętnością stawiania wymagań. Nie narzucał synowi swojej woli, ale poprzez własny przykład kształtował jego charakter. Wymagał jednak wiele – od siebie i od syna. Dbał o to, by Karol był dobrym ministrantem, sumiennie spełniał swoje obowiązki szkolne, a przede wszystkim – by był człowiekiem uczciwym i skromnym.

Wojtyła senior, mimo trudnych doświadczeń osobistych – śmierci żony i syna Edmunda – nie poddawał się rozpacz. Przykładał ogromną wagę do duchowej formacji syna, nie zapominając przy tym o jego codziennych potrzebach i edukacji. Po przeprowadzce do Krakowa w 1938 roku, zamieszkali w skromnym mieszkaniu przy ul. Tynieckiej. Tam, w trudnych warunkach okupacyjnych, Karol Wojtyła senior towarzyszył synowi, dopóki pozwalało mu na to zdrowie.

Wyczerpany chorobą i trudami życia, zmarł 18 lutego 1941 roku, w wieku niespełna 62 lat, prawdopodobnie na atak serca. Pogrzeb odbył się na cmentarzu Rakowickim w Krakowie, gdzie spoczął obok swojej żony i syna Edmunda.

Choć Karol Wojtyła senior przez całe życie nosił mundur, to jego prawdziwa wielkość ujawniła w cichym trudzie codziennego życia rodzinnego. Był nie tylko mężem i ojcem, lecz także świadkiem wiary i wychowawcą, którego postawa miała kluczowy wpływ

na intelektualny i duchowy rozwój przyszłego papieża Jana Pawła II.

Karol Wojtyła senior był żołnierzem armii austro-węgierskiej przez 18 lat, a następnie Wojska Polskiego przez kolejne 9 lat. Odznaczał się lojalnością, dyscypliną i oddaniem. Wstąpiwszy do wojska w młodym wieku, odbył długą i wymagającą karierę, która objęła zarówno okres przed I wojną światową, jak i czas po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Jego postawa była świadectwem wytrwałości i poświęcenia — wartości, które później stały się fundamentem jego wychowawczej roli wobec synów, w tym przyszłego papieża Jana Pawła II.

W trakcie swojej drogi zawodowej zdobywał awanse i odznaczenia, zyskując uznanie przełożonych i towarzyszy broni. Po zakończeniu czynnej kariery wojskowej i przejściu na emeryturę poświęcił się rodzinie. Był dla swoich dzieci, a zwłaszcza młodszego syna Karola, wzorem do naśladowania. To właśnie w domu, kierując się wartościami wyniesionymi z lat żołnierskiej służby, kształtował charakter i duchową postawę przyszłego papieża.

Jego życie i oddanie pozostawiły trwałe ślady w historii, a przykład, jaki dawał, miał nieoceniony wpływ na rozwój moralny i duchowy Jana Pawła II.

Odznaczenia wojskowe Karola Wojtyły

Karol Wojtyła senior, za swoją wierną i wzorową 18-letnią służbę w armii austro-węgierskiej, otrzymał cztery odznaczenia. Każde z nich stanowiło dowód uznania dla jego oddania, sumienności i lojalności, jakie wykazał w trakcie służby wojskowej.

Krzyż Jubileuszowy – Jubiläumskreuz (1908)

Krzyż Jubileuszowy ustanowił cesarz Franciszek Józef I z okazji 60-lecia swojego panowania. Pierwsze nadanie miało miejsce prawdopodobnie 18 sierpnia 1908 roku, w dzień urodzin monarchy. Odznaczenie to było przyznawane wszystkim osobom pozostającym w czynnej służbie państwowej – zarówno w administracji cywilnej, jak i w armii – w chwili jego ustanowienia. Miało ono charakter zarówno wojskowy, jak i cywilny, a jego nadanie stanowiło uhonorowanie długoletniej i lojalnej służby wobec cesarza oraz monarchii habsburskiej.

Krzyż przybierał prostą, ale elegancką formę. Miał kształt maltańskiego krzyża o wąskich ramionach, subtelnie zakończonych delikatnie zaokrąglonymi krawędziami, co nadawało mu klasyczny, nieskompli-

kowany wygląd. Całość była otoczona wieńcem laurowym, symbolem zasługi i honoru. Krzyż został wykonany z połączanego brązu, co podkreślało jego rangę i jednocześnie zapewniało trwałość. Na awersie odznaczenia znajdował się profil cesarza Franciszka Józefa I z inskrypcją „FRANC IOS I”, natomiast na rewersie widniały daty „1848–1908”, odnoszące się do lat panowania monarchy. Według koloru wstążki wyróżniano dwa warianty odznaczenia: dla wojskowych – na białej wstążce z czerwonymi paskami wzdłuż krawędzi (taki wariant otrzymał Karol Wojtyła senior), a dla cywilnych urzędników państwowych – na czerwonej wstążce.

Karol Wojtyła senior otrzymał Krzyż Jubileuszowy 2 grudnia 1908 roku, dokładnie w dniu 60. rocznicy wstąpienia na tron cesarza Franciszka Józefa

I. Krzyż Jubileuszowy nie wiązał się z żadną inną gratyfikacją materialną w chwili jego otrzymania. Osoba, której go przyznano, nie dostawała żadnej nagrody pieniężnej ani innych świadczeń. Jedynym formalnym potwierdzeniem była wzmianka o przyznaniu odznaczenia w aktach personalnych. Jednak taki zapis mógł mieć w przyszłości istotne znaczenie przy ubieganiu się o wyższe stopnie służbowe czy też emeryturę. Karol Wojtyła senior uzyskał również stosowny wpis do akt personalnych, co stanowiło istotne potwierdzenie jego nienagannej i sumiennej służby w cesarsko-królewskiej armii. Było to pierwsze wyróżnienie w dotychczasowej karierze wojskowej, mające szczególne znaczenie. Uhonorowanie to potwierdzało lojalność, oddanie oraz zaangażowanie w wypełnianie obowiązków służbowych i stanowiło jeden z ważniejszych momentów w biografii Wojtyły jako żołnierza.

Krzyż za Długoletnią Służbę, za XII lat – Militärdienstzeichen 2. Klasse für 12 Jahre (1912)

Krzyż za Długoletnią Służbę za XII lat był jednym z odznaczeń wojskowych wprowadzonych w armii austro-węgierskiej decyzją cesarza Franciszka Józefa I. Stanowił wyraz uznania dla podoficerów i szeregowych, którzy wyróżnili się wierną i nienaganną służbą w szeregach cesarsko-królewskich sił zbrojnych. Odznaczenie to przyznawano za długoletnią służbę

wojskową, początkowo w dwóch klasach, których liczba oraz kryteria nadawania zmieniały się na przestrzeni lat, m.in. w 1867, 1890 i 1911-1913 roku.

Krzyż za 12 lat służby (II klasa), wykonany z brązu, miał formę prostego, równoramiennej krzyża (o wymiarach: 3,5 cm x 3,5 cm) z medalionem umieszczonym centralnie na awersie. Widniała na nim wypukła liczba rzymska XII, wskazująca na liczbę przepracowanych lat. Rewers był gładki. Odznaczenie noszono na żółtej wstążce z dwoma czarnymi paskami wzdłuż krawędzi, symbolizującej barwy dynastii Habsburgów i monarchii austro-węgierskiej.

Krzyż ten nie tylko potwierdzał długoletnią służbę, ale także świadczył o lojalności, obowiązkowości i zasługach żołnierza wobec armii cesarskiej. Dla wielu podoficerów i szeregowych, którzy nie mieli moż-

liwości zdobycia wyższych odznaczeń za czyny wojenne, Krzyż za Długoletnią Służbę był istotnym wyróżnieniem honorowym, podkreślającym ich oddanie i karierę wojskową.

W dniu 5 października 1912 roku odznaczenie to otrzymał Karol Wojtyła senior, który w tym czasie pełnił służbę wojskową w garnizonie krakowskim, co poświadczało jego 12-letnią, wierną i nienaganną służbę w szeregach cesarsko-królewskiego wojska.

Krzyż Pamiątkowy (Mobilizacyjny) – Mobilisierungskreuz (1913)

Krzyż Pamiątkowy za Mobilizację 1912/13 był ostatnim odznaczeniem austro-węgierskim ustanowionym w czasie pokoju. Decyzję o jego wprowadzeniu podjął cesarz Franciszek Józef I w dniu 9 lipca 1913 roku. Odznaczenie to zostało przyznane w uznaniu zasług dla żołnierzy, którzy zostali powołani do czynnej służby wojskowej w trakcie częściowej mobilizacji armii austro-węgierskiej w latach 1912–1913, przeprowadzonej w odpowiedzi na kryzysy związane z I i II wojną bałkańską. Krzyż nadawano wszystkim wojskowym, którzy odbyli co najmniej czterotygodniową służbę w jednostkach zmobilizowanych w tym okresie. Celem ustanowienia tego odznaczenia było uhonorowanie gotowości bojowej i poświęcenia żołnierzy cesarsko-królewskiej armii w czasie zwiększonego napięcia militarnego na południowych rubieżach Monarchii Habsburgów.

Odznaczenie miało formę prostego krzyża o równych ramionach, o wymiarach 35 × 35 mm, wykonanego z pozlacanego brązu. Krzyż zawieszony był na charakterystycznej, trójkątnie złożonej wstążce koloru żółtego, z czterema wąskimi czarnymi paskami wzdłuż krawędzi. Wybór barw odnosił się do tradycyjnych kolorów dynastii Habsburgów. Na awersie, w centralnej części okrągłego medalionu o średnicy 15 mm, umieszczono dwie daty: „1912” i „1913”, jedną pod drugą, wskazujące na lata, w których odbyła się mobilizacja. Rewers krzyża pozostał gładki. Spotykane są warianty odznaczenia, w których napisy na awersie wykonano w wersji wypukłej lub wklęsłej.

Krzyż Pamiątkowy nie był odznaczeniem bojowym ani nie wiązał się z udziałem w działaniach wojennych – stanowił jednak wyraz uznania dla osób, które wykazały się gotowością do obrony granic monarchii

i brały udział w procesie mobilizacji wojsk. Przyznanie tego wyróżnienia nie wiązało się z gratyfikacją finansową ani natychmiastowymi przywilejami służbowymi, natomiast odznaczonym przysługiwał wpis do akt personalnych, co w przyszłości mogło mieć znaczenie przy ustalaniu wysokości emerytury wojskowej. Stosowny wpis do akt uzyskał również Karol Wojtyła senior, dokumentując tym samym swoją służbę w czasie mobilizacji 1912–1913.

Karol Wojtyła otrzymał Krzyż Pamiątkowy (Mobilizacyjny) 1 września 1913 roku. Odznaczenie to stanowiło kolejny dowód jego gotowości, sumienności i oddania służbie w cesarsko-królewskiej armii, jednocześnie umacniając jego pozycję jako doświadczonego i lojalnego żołnierza.

Żelazny Krzyż Zasługi z koroną – Eisernes Verdienstkreuz mit Krone (1916)

Żelazny Krzyż Zasługi z koroną został ustanowiony przez cesarza Franciszka Józefa I 1 kwietnia 1916 roku, w czasie I wojny światowej, jako jedno z najwyższych austro-węgierskich odznaczeń państwowych. Krzyż ten miał na celu uhonorowanie żołnierzy, oficerów oraz cywilów, którzy wykazali się szczególnymi zasługami na polu walki lub w służbie wojskowej w trakcie trwającego konfliktu zbrojnego.

Odznaczenie zostało przyznane w dwóch stopniach: Krzyż Żelazny Zasługi z koroną (wyższy)

oraz Krzyż Żelazny Zasługi (niższy). Krzyż Zasługi z koroną był nadawany tym, którzy wyróżnili się wyjątkowymi osiągnięciami, a także tym, którzy pełnili szczególne funkcje w czasie wojny, zarówno na froncie, jak i w zapleczu. W przypadku Karola Wojtyły seniora, nadanie tego odznaczenia miało miejsce 10 lipca 1916 roku, w kontekście jego zaangażowania i sumiennej służby wojskowej czasów I wojny światowej.

Krzyż Żelazny Zasługi z koroną miał formę klasycznego żelaznego krzyża (o wymiarach 35-36 mm), z wyraźnym medalionem na awersie. W centralnym miejscu medalionu umieszczone było oznaczenie literowe „FJ” – inicjały cesarza Franciszka Józefa I.

Na rewersie widniała data ustanowienia odznaczenia – „1916”. Krzyż noszono na białej wstążce z dwoma czerwonymi paskami wzdłuż krawędzi, połączonymi czerwonymi prążkami, co stanowiło charakterystyczny element odznaczenia w armii austro-węgierskiej.

Dla Karola Wojtyły seniora Żelazny Krzyż Zasługi z koroną był wyróżnieniem, które nie tylko potwierdzało jego zaangażowanie i oddanie, lecz także stanowiło dowód uznania dla jego wyjątkowych zasług w trudnych czasach wojny.

Kalendarium życia i służby wojskowej Karola Wojtyły seniora

1879_____

18 lipca – narodziny w Lipniku (obecnie część Bielska-Białej)

1881_____

17 września – śmierć matki Anny Marii Przeczek

1885/1886_____

rozpoczęcie nauki w pięcioklasowej szkole ludowej w Białej

1890-1893_____

nauka w cesarsko-królewskim gimnazjum w Bielsku, przerwana po trzech latach i rozpoczęcie pracy u boku ojca Macieja w zawodzie krawieckim

1900_____

marzec – zgłoszenie się na komisję wojskową do Wadowic

5 października – rozpoczęcie służby wojskowej

w 56. c.k. pułku piechoty w Wadowicach,
w stopniu szeregowego

1901_____

6 maja – awans na starszego szeregowego
(Gefreiter)

15 września – awans na kaprała (Korporal)
i przydział do 5. kompanii jako podoficer

23 września – oddelegowanie do Szkoły Kade-
tów Piechoty we Lwowie jako podoficer nadzoru

1902_____

16 sierpnia – awans na plutonowego (Zugsführer)

1903_____

4 października – zakończenie trzyletniej służby
czynnej, decyzja o pozostaniu w armii

1904_____

praca jako podoficer kancelaryjny w Powiatowej
Komisji Uzupełnień w Wadowicach

1905_____

1 stycznia – rozpoczęcie służby w Adiutanturze
Pułkowej w Krakowie

1 kwietnia – awans na podoficera rachunkowego

1906_____

10 lutego – ślub z Emilią Kaczorowską w koście-
le garnizonowym Świętych Piotra i Pawła przy
ul. Grodzkiej w Krakowie

28 sierpnia – narodziny pierworodnego syna
Edmunda Antoniego Wojtyły w podkrakowskiej
Krowodrzy

1908_____

przeniesienie do kategorii żonatych podoficerów
I klasy i odznaczenie Krzyżem Jubileuszowym

1912_____

5 października – odznaczenie Krzyżem za Dłu-
goletnią Służbę za XII lat

1913_____

prośba o zmianę statusu z żołnierza zawodowe-
go na urzędniczy

1 marca – 31 maja – praktyka jako sierżant
aspirant na stanowisku wojskowego urzędnika
ewidencyjnego w Powiatowej Komendzie Uzu-
pełnień w Wadowicach

1 lipca – przeniesienie z Krakowa do Wadowic
wraz z rodziną

1 września – odznaczenie Krzyżem Pamiątkowym (Mobilizacyjnym)

1914

sierpień – wybuch I wojny światowej

wrzesień – pełnienie funkcji rachunkowego przy Etapowej Komendzie Stacyjnej

19 listopada – ewakuacja na Morawy do Drahotuše i Hranic spowodowana zbliżającym się frontem rosyjskim, służba w kancelarii wojskowej

1915

2–5 maja – bitwa pod Gorlicami (związana z legendą o Karolu Wojtyły)

20 sierpnia – powrót rodziny Wojtyłów z Moraw do Wadowic po 9 miesiącach

1 września – awans do stopnia aspiranta urzędnika wojskowego ewidencji

1916

7 lipca – narodziny córki Olgi Marii w Białej, która zmarła tego samego dnia, po 16 godzinach życia

10 lipca – odznaczenie Żelaznym Krzyżem Zasługi z Koroną

1918

listopad – upadek monarchii Austro-Węgierskiej, zakończenie I wojny światowej, odzyskanie przez Polskę niepodległości oraz rozpoczęcie służby w Wojsku Polskim jako urzędnik wojskowy XI rangi

1919

luty – mianowanie naczelnikiem kancelarii Powiatowej Komendy Uzupełnień w 12. Pułku Piechoty Ziemi Wadowickiej

1919-1921 – wojna polsko-sowiecka

1920

18 maja – narodziny drugiego syna Karola Wojtyły – Jana Pawła II

21 czerwca – dekret o przyjęciu do Wojska Polskiego jako urzędnika wojskowego X rangi

1921

sierpień – zarażenie się chorobą zakaźną – czerwonością

1922

1 sierpnia – 1 listopada – kurs przeszkolenia

w Centralnej Szkole Podoficerów Piechoty nr 2
w Grudziądzu

1 grudnia – weryfikacja w stopniu porucznika
administracji wojskowej

1924_____

1 marca – przemianowanie na oficera zawodo-
wego w korpusie oficerów administracji, w dzia-
le kancelaryjnym

1927_____

30 kwietnia – zakończenie służby wojskowej
i przejście na emeryturę

1929_____

13 kwietnia – śmierć żony Emilii Wojtyły

1932_____

4 grudnia – śmierć syna doktora Edmunda
Wojtyły w Bielsku

1938_____

przeprowadzka do Krakowa, gdzie syn Karol
rozpoczyna studia na Uniwersytecie Jagiellońskim

1939_____

wybuch II wojny światowej, początek okupacji
niemieckiej

1941_____

18 lutego – śmierć w Krakowie, w wieku niespełna
62 lat.

BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne:

1. Wojskowe Biuro Historyczne im. gen. broni Kazimierza Sosnkowskiego w Warszawie (Centralne Archiwum Wojskowe): Kolekcja Generałów i Osobistości, Karol Wojtyła, sygn.. Ap. 6051.

Opracowania:

1. Bieniasz Zbigniew, Lolek złotem pisany. Przyczynek do biografii Jana Pawła II, Wadowice 2020, s. 71-85, 89-162.

2. Burghardt M., Wadowickie korzenie Karola Wojtyły, Wadowice 2013, s. 53–57, 62–68.

3. Kindziuk Milena, Kariera Wojskowa Karola Wojtyły w świetle źródeł archiwalnych, [w:] Saeculum Christianum, t. XXIV, 2017, s. 237-246.

4. Osiecki Jerzy, Kielecki epizod podoficera rachunkowo-kontrolnego Karola Wojtyły, [w:] Świętokrzyskie nr 7 (11), 2012, s. 42-45.

5. Siwiec-Cielebon Michał, Wojtyłowie w mundurach i ich wojskowe ścieżki... O dziedzictwie i patriotyzmie przyczynek do życiorysu Karola Wojtyły, [w:] Wadoviana. Przegląd Historyczno-Kulturalny, nr 12, 2009, s. 7–30.

6. Siwiec-Cielebon Michał, Polski żołnierz na ołtarze. Droga życia Karola Wojtyły seniora i opinie przełożonych o nim w świetle dokumentów wojskowych, [w:] Wadoviana. Przegląd Historyczno-Kulturalny, nr 22, 2019, s. 42–87.

7. Żak Andrzej Czesław, Porucznik Karol Wojtyła – ojciec Jana Pawła II w świetle źródeł archiwalnych, [w:] Święty Jan Paweł II, syn oficera Wojska Polskiego, Warszawa 2014, s. 29–54.

Netografia:

1. Karol Wojtyła 1879–1941, [online] dostępny w: <https://wadowiczanie.pl/wadowiczanie/wojtyla-karol-sr/> [dostęp: 12.03.2025].

2. Porucznik Wojtyła – życie Karola Wojtyły (seniora), [online] dostępny w: [https://jp2online.pl/publikacja/porucznik-wojtyla-zycie-karola-wojtyly-\(seniora\);UHVibGljYXRpb246MTg=](https://jp2online.pl/publikacja/porucznik-wojtyla-zycie-karola-wojtyly-(seniora);UHVibGljYXRpb246MTg=) [dostęp: 17.03.2025].

3. Wojskowy na straży domu, [online] dostępny w: <https://jp2online.pl/publikacja/wojskowy-na-strazy-domu;UHVibGljYXRpb246MTAy> [dostęp: 28.03.2025].

Indeks fotografii

1. Strona 6 – Karol Wojtyła senior z synem Karolem (pierwszy po lewej) na wadowickim dworcu kolejowym przed pielgrzymką do Częstochowy.

2. Strona 9 – Cesarz Franciszek Józef, fot. ze zbiorów Artura Obozy.

3. Strona 15 – Rodzina Wojtyłów od lewej: Stefania Adelajda Wojtyłówna, Maria Wojtyłowa (Zalewska), Karol Wojtyła (senior), Józef Teodor Wojtyła oraz Maciej Wojtyła.

4. Strona 15 – Fot. ze zbiorów Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

5. Strona 18 – Karol Wojtyła senior (trzeci od lewej) z kolegami. Fot. Hugo Schreinzer, ze zbiorów Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

6. Strona 21 – Karol Wojtyła senior (w górnym rzędzie pierwszy z prawej) z wojskowymi armii austro-węgierskiej. Fot. ze zbiorów Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

7. Strona 22 – Karol Wojtyła senior w mundurze cesarsko-królewskiej armii, Wadowice 10.09.1906 rok. Fot. ze zbiorów Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

8. Strona 22 – Karol Wojtyła senior (w środku) z wojskowymi armii austro-węgierskiej. Fot. ze zbiorów Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

9. Strona 23 – Karol Wojtyła i Emilia z Kaczorowskich Wojtyła w dniu ślubu - 10 lutego 1906 roku. Fot. Stanisław Stadler, ze zbiorów Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

10. Strona 24 – Emilia i Karol ze starszym synem Edmundem. Fot. Bernard Henner, ze zbiorów Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

11. Strona 25 – Karol Wojtyła senior (w środku) z wojskowymi armii austro-węgierskiej. Fot. ze zbiorów Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

12. Strona 26 – Karol w służbie cesarsko-królewskiej armii austro-węgierskiej. Fot. ze zbiorów Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

13. Strona 26 – Karol Wojtyła senior w mundurze cesarsko-królewskiej armii. Fot. ze zbiorów Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

14. Strona 28 – Karol Wojtyła Senior wśród żołnierzy przed koszarami im. Franciszka Józefa w Krakowie przy ul. Rajskiej. Karol Wojtyła sr. czwarty z lewej. Fot. ze zbiorów Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

15. Strona 30 – Rynek w Wadowicach, około 1916 roku. Fot. Poczтівka ze zbiorów Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

16. Strona 32 – Karol Wojtyła senior w polskim

mundurze z czasów I wojny światowej około roku 1917/18. Fot. ze zbiorów Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

17. Strona 34 – Karol Wojtyła senior w Wojsku Polskim, środkowy rząd, trzeci z lewej. Fot. ze zbiorów Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

18. Strona 37 – Poświęcenie sztandaru 12. pułku piechoty (1924 rok), Wadowice. Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe.

19. Strona 41 – Przed Katedrą Wawelską, 1933 rok. Fot. ze zbiorów Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

Autor

Artur Oboza

Skład i opracowanie graficzne

Magdalena Klaja

Wydawca

Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego
Jana Pawła II w Wadowicach

ISBN

ISBN 978-83-973548-3-8

Wadowice 2025

ISBN 978-83-973548-3-8

9 788397 354838

